

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

Razmotrite
da stranice
štampe samo
u crno-belaj
boji

#2.

TRI KLJUČNA PITANJA

TREBA LI
INTERVJUISATI
OVU OSOBU
U OVO VREME
I NA OVOM
MESTU?

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

#2.

TRI KLJUČNA PITANJA

TREBA LI INTERVJUISATI OVU OSOBU U OVO VREME I NA OVOM MESTU?

Procenjivanje bezbednosti izvora je odgovornost novinara na svim nivoima – reportera na licu mesta, urednika u redakciji i kolega koji jure istu priču.

Kada pokrivaju CRSV, novinari treba da izvedu procenu rizika o bezbednosti svojih izvora kao što čine i za sebe. Osnovna pitanja o preduzimanju brige uključuju:

- Da li imam dovoljno vremena da uradim ovaj intervju kako treba? Ovakvi razgovori ne treba da budu zbrzani. Ako nemam vremena, kako mogu da uradim stvari drugačije i da izbegnem da naškodim nekome?
- Da li je okruženje bezbedno? Ko je u prostoriji i ko tu ne treba da bude? Da li dovoljno dobro razumem dinamiku moći da mogu da procenim potencijalne posledice po izvor? Primećujem li neki vid prisile?
- Da li je to prava osoba za razgovor? Da li su ona, on ili oni dovoljno emocionalno stabilni u ovom trenutku za ovaj razgovor? I ako nisu, ko bi mogao da bude?

Možda ste dugo putovali i preuzeli veliki lični rizik, ali ponekad etika u toj situaciji može da zahteva novi plan. Urednici, kao i ljudi na terenu, treba da preuzmu odgovornost i odluče – da li bi razgovor bio koristan?

Imam li dovoljno vremena da ovo uradim?

Novinari rade pod intenzivnim vremenskim pritiskom. Ali za osetljivo intervjuisanje osobe koja je preživela CRSV traumu, morate odvojiti dovoljno vremena.

- Morate imati vremena da pristojno posedite sa preživelim.
- Ako nemate dovoljno vremena, možete li da drugačije isplanirate svoj dan?
- Možete li da drugačije uradite intervju – recimo, tako što ćete pitati o konkretnim činjenicama umesto da požurujete preživelog da prepričava detalje traumatičnog iskustva?
- Treba li razgovarati sa pouzdanim izvorom koji nije sam direktno napadnut?

Ova vrsta planiranja može uključiti i druge ljude pored vas i preživelog. Ako se intervju organizuje preko posrednika kao što je NVO ili grupa lokalnih starešina, razgovarajte sa organizatorom o tome koliko ćete vremena imati tako da prema tome možete isplanirati svoj pristup.

Treba, naravno, da uključite preživelog u ovo planiranje koliko god je moguće. Ako vam je raspored fleksibilan, pitajte ih unapred da li postoji neko naročito vreme koje im odgovara, kada će imati najviše energije za razgovor koji bi mogao da bude iscrpljujući. Davanje slobode izvoru je jednostavan, ali moćan način kojim im omogućavate da se osećaju kao da imaju neku kontrolu nad deljenjem svoje priče.

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

Da li je ovo bezbedno mesto za intervju?

Navikli ste da obično razmišljate o fizičkoj bezbednosti u oblastima u kojima radite. Ali kada je u pitanju intervjuisanje preživelog, treba da to razmišljanje proširite. Počnite tako što ćete se zapitati neka jednostavna pitanja poput toga ko je u prostoriji i zašto:

- Da li su tu starešine zajednice, predstavnici vlasti ili naoružani ljudi?
- Da li su tu ljudi koji su deo mreže povezane sa počinocima?
- Da li je prisutan neko ko ne treba da bude tu?

Čak i ako počinioци nasilja nisu u prostoriji, da li još uvek žive u zajednici i mogu li da saznaju za intervju? Koliko je diskretno mesto susreta i šta možete da uradite da izbegnete dalju stigmatizaciju preživelih u zajednici, među članovima porodice i slično.

Ne vodite ljude ponovo na mesta gde im se dogodilo nasilje osim ako zaista ne znate šta radite. Prostorni i vizuelni podsetnici mogu da izazovu jake traumatske reakcije.

Iako može biti teško posredovati u toj situaciji, zapamtite da vi kontrolišete intervju i da, ako se učini da je preživeli prisiljen na to ili postoji rizik da bude izložen opasnosti, ne treba da nastavljate. I urednici ovde imaju svoju ulogu, jer pritisak redakcije može da stoji novinaru nad glavom kada se suoči sa etičkim izazovom.

U prostoriji takođe mogu da budu prisutni i ljudi koje ste doveli sa sobom:

- Ako ste elektronski medij, možete li da vodite sa sobom minimum potrebne ekipe?
- Ako radite sa fotoreporterima, mogu li da slikaju odvojeno ili posle intervjua, tako da preživeli ne bude fotografisan u isto vreme dok govori o traumatskom iskustvu?
- Ako radite sa prevodiocem, da li je to prava osoba za taj posao? Da li razume probleme i da li je brifovana o intervjuisanju žrtava trauma?
- Da li je preživelim neprijatno da govori ako su osobe suprotnog pola u prostoriji? Nije obavezno da žena intervjuiše ženu ili muškarac muškarca, ali postoji i ta mogućnost.
- Ako je izvodljivo, pitajte preživele šta bi moglo da se učini da im bude prijatnije. Da li postoji neko koga bi voleli da imaju pored sebe, kao što je rođak ili pouzdan prijatelj? Ako intervjuišete maloletna lica, njihov staratelj uvek treba da bude prisutan. (Intervjuisanje dece i mladih ljudi o seksualnom nasilju zahteva posebne veštine i dodatnu temeljnu analizu. Zapitajte se da li je to nešto što zaista treba da radite.)

Da li je to prava osoba za intervju?

Postavite sebi ova jednostavna pitanja:

- Da li vam je potreban ovaj intervju? Da li vam nešto dodaje, ili već imate dovoljno materijala?
- Da li je osoba u poziciji da razume šta se od nje traži?
- Da li postoje neka prikrivena očekivanja? Da li osoba očekuje nerealne rezultate kao ishod saradnje sa vama?

Često u kontekstu sukoba ili posle sukoba, NVO koje rade na terenu predstavljaju pristupne tačke za novinare i ugovaraju vaš razgovor sa žrtvama seksualnog nasilja. Možete se naći u situaciji u kojoj NVO stavlja pred istu osobu ili malu grupu ljudi gust raspored davanja intervjua. Neprestano ponavljanje priče u kratkom vremenskom intervalu može biti veoma uznemirujuće za osobu koja je doživela traumu. To takođe može imati i pravne reperkusije po preživelog. Ako razni intervjui koje daju samo malo protivreče jedan drugom, takvo nešto bi potencijalno moglo da podrije njihove šanse da kasnije traže pravnu zaštitu [vidite okvir u **#3**].

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

Kada se uzme u obzir novinarska stiska s vremenom, lako je pristati na to što NVO predlažu. Ali je bitno razgovarati o zahtevima koji su stavljeni pred svakog od preživelih koje intervjuišete. To se može postići postavljanjem jednostavnog pitanja – koliko su puta intervjuisani. I razmišljajte kreativno – ako putujete sa grupom novinara, da li je moguće da udružite delove svojih istraživanja, pa da preživeli samo jednom ispričaju svoju priču?

Govoreći za *Columbia Journalism Review* 2019. godine, Skaj Viler iz Human Rights Watch se osvrnula na neetičke novinare i praksu u radu sa žrtvama seksualnog nasilja u izbegličkom kampu naroda Rohindža u Bangladešu:

“Bez sumnje”, rekla je, “možemo da se osvrnemo i da kažemo da se stvari nisu odvijale dobro. Isti ljudi su bili intervjuisani više puta” [a]

Ključno pitanje – koje može biti teško proceniti – jeste da li se neko oseća dovoljno psihološki sigurnim da da intervju. Ako, na primer, neko oseća naročito visok nivo uznemirenosti nakon traumatskog događaja, odgovor je možda negativan. Ne zaboravite da se CRSV retko dešava izolovano – preživeli je verovatno nedavno iskusio i druge vrste nasilja, gubitak članova porodice ili je raseljen.

Može biti zastrašujuće razmišljati o proceni emocionalne i fizičke bezbednosti izvora, kao i o sopstvenoj. Rešenje je često u većem uključivanju drugih ljudi u donošenje odluka kakav će biti intervju i davanje delimične kontrole kako će se odvijati. Mnoga od tih pitanja preklapaju se sa pitanjem pristanka – više o tome u odeljku **#3**.

Stigma i kako izveštavanje može da krene po zlu

Zapitajte se da li približavanje nekome predstavlja rizik po njihovu bezbednost i privatnost. U nekim društvima čak i sumnja da je neko silovan može voditi do njegovog ponižavanja, proterivanja ili čak i novog nasilja.

Ovde su neki primeri iz Iraka o tome kako stvari mogu krenuti po zlu kada novinari nisu u potpunosti informisani o kontekstu.

Džohana Foster i Šerizan Minvala istraživale su seriju od 26 intervjuja u kojima su žene iz naroda Jezidi iznele opažanja o prirodi i uticaju medijskog izveštavanja o ženama i devojkicama koje su preživele zatočeništvo, silovanja i trgovinu ljudima u rukama Isisa. Svoje zaključke iznele su u naučnom radu 2018. godine. Ovde su neki od ključnih izvoda:

Kao i mnoge žene širom sveta, i one u zajednici Jezidi suočene su sa poznatim rodnim dilemama ili zahtevima da potrebe zajednice stave ispred sopstvenih.

Naročito su suočene sa odlukom da se žrtvuju tako što će ispričati svoje traumatske priče svetu, uprkos fizičkom i emocionalnom riziku i mogućem dovođenju svoje reputacije u opasnost. Muškarci iz naroda Jezidi zaista su direktno podsticali žene da to učine uprkos tome što i pored uveravanja nije bilo stvarnih garancija... da neće biti stigmatizovane zbog gubitka časti, da se neće loše odnositi prema njima ili da ih porodica i zajednica neće odbaciti, naročito kasnije.

Jedna od Jezidi žena je rekla:

“Ispočetka, kada sam se vratila [iz zatočeništva], došao je odbor sa diktafonima i rekao da će zabeležiti moju priču, a ja sam rekla ‘ne’, pa su otišli kod mog zeta i rekli mu: ‘Ona neće da priča sa nama’”.

[a] Vidi: <https://www.cjr.org/analysis/rohingya-interviews.php>

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

Dodatno opterećenje bilo je to što su žene iz naroda Jezidi živele u kampovima u kojima su se oslanjale na one koji su im pružali humanitarnu pomoć, osoblje kampa i novinare, i osećale su se dužnim da im ugrade, a svi oni su vršili dodatni pritisak na preživjele da ispričaju svoje priče.

Novinarski tekstovi povećaću verovatnoću da dođe do stigmatizacije kada priče izađu sa senzacionalističkim naslovima poput “Žena iz naroda Jezidi koja je tri meseca bila seksualna robinja Isisa i grupno silovana govori o svojim strašnim patnjama”, “Isis prodaje devojčice kao seksualne robinje za jednu jedinu paklicu cigareta” i “Jezidi žena podvrgnuta operaciji ‘obnove devičanstva’ nakon silovanja”.^[b]

Dodatni resursi: bezbednost

Postoje različiti vodiči o tome kako ostati bezbedan na rizičnim zadacima koje su objavile organizacije za podršku i zaštitu medija. Preporučujemo da se počne sa pregledom koji je omogućio **CPJ** (Komitet za zaštitu novinara), ACOC Alijansa (Kultura bezbednosti) i **Trust Rori Pek** (skrojen za frilensere), ali ima još mnogo drugih relevantnih izvora. (Ove iste organizacije možda mogu da vas posavetuju i u vezi sa organizovanjem obuke ili drugim vrstama podrške.)

“Sigurno i bezbedno” (**Safe and Secure**) iz Doc Society je osmišljen za snimatelje. Osim što daje preporuke o fizičkoj bezbednosti, nudi i dragocene savete u vezi sa pravnom bezbednošću kao i bezbednošću na internetu – dva ključna aspekta koja se često previdaju. Global Investigative Journalism Network takođe nudi **detaljnu stranu sa resursima**.

A ako ste urednik ili menadžer, obavezno proverite **alat za procenu bezbednosti za novinske organizacije** ACOS-a i vodič Dart Centra za **rad sa frilenserima izloženim traumama**. Frenk Smit iz CPJ napisao je **ovaj** pregled koji se bavi rizicima sa kojima se suočavaju novinari koji izveštavaju o CRSV.

PODELITE
ČLANAK:

[b] Džohana E. Foster i Šerizaan Minvala, “Glasovi Jezidi žena: Percepcija novinarske prakse izveštavanja o seksualnom nasilju Isisa”, *Međunarodni forum za ženske studije* 67 (2018): 53-64.